

set simpliciter necessaria, maxime quia est vera et de præterito; sed hoc non satis est, tum quia hæc: *Deus voluit creare mundum*, est de præterito, et tamen non est simpliciter necessaria, cum libere id voluerit; tum etiam quia proposito de præterito non habet veritatem necessariam, nisi facta aliqua suppositione; ut hæc propositio: *Adam fuit*, non est simpliciter vera, nisi quia supponitur hanc de inesse, *Adam est*, in aliquo tempore præterito fuisse veram, quæ suppositio non fuit necessaria; tum denique quia, ut supra dicebam, in Deo illa propositio de præterito æquivaleret huic de præsentis: *Deus scit*, quia in Deo nihil est præteritum; illa autem de præsentis non est simpliciter necessaria, quia res contingens et libera, etiam quando est, contingenter est simpliciter, licet necessario secundum quid. Tandem quoad hoc recte concludit argumentum; quia veritas illius propositionis: *Deus scivit*, pendet, seu connexa est cum veritate alterius de futuro; imo, ut ex dictis constat, supponit veritatem ejus; ergo, vel illa non potest esse necessaria simpliciter, vel certe ex ea colligemus alteram esse necessariam simpliciter; quia non est talis ex suppositione ipsius scientiæ, nam potius scientia ipsa supponit veritatem alterius quam e contrario; ergo ex se et ex suis causis necessaria est.

12. *Notantur aliqua, ut explicetur mens D. Thomæ.* — Quibus modis propositio possit esse necessaria. — Hæ rationes plane concludunt illam propositionem non esse simpliciter, id est natura sua, necessariam; non tamen procedunt contra D. Thomam, qui non in illo sensu locutus est, sed in alio, scilicet propositionem illam esse absolute necessariam; hæc enim sunt verba ejus. Non autem dixit esse simpliciter vel ab intrinseco necessariam, sunt autem hæc valde diversa. Dicitur autem propositio ab intrinseco necessaria, quæ ex intrinseca connexionione terminorum veritatem habet; quo sensu optime probatur argumentis factis, illam propositionem necessariam non esse. Simili modo dicitur propositio simpliciter necessaria, quæ nullam hypothesein seu suppositionem requirit, ut habeat inseparabilem veritatem; quod nunquam contingit, nisi quando inter extrema propositionis est intrinseca connexio mediata, vel immediata; nam, si per se illam non habent, necesse est aliunde supponere ut illam habeant, et consequenter, ut aliunde supponatur, ut propositio aut vera aut necessaria esse possit. Quapropter iisdem rationibus optime probatur

dictam propositionem non esse hoc modo necessariam. Quod de omni propositione de præterito, in qua termini non habent intrinsecam connexionem, verum est; hæc enim propositio: *Adam fuit*, non est simpliciter necessaria, quia, si nihil supponatur, potest esse falsa; tamen, quia supponitur in aliqua differentia temporis præsentis verum esse dicere: *Adam est*, ideo ex tali suppositione dicitur propositio illa necessaria. Tertio igitur dicitur propositio de præterito absolute necessaria, quia, postquam semel vera est, amplius falsa esse non potest. In quo differt a propositione de præsentis et de futuro, etiam cæteris paribus, et pari materia, cum eadem connexionione terminorum, ut significavit etiam Anselmus, libro de Concord. præscient. et prædestin., capite primo. Nam, licet propositio de præsentis, constans ex terminis contingenter unitis, supponatur vera, potest postea esse falsa, quia potest res illa desinere esse; et similiter propositio de futuro contingenti vera, postquam executioni mandata est, desinit esse vera, si sub eadem futuritione proferatur; et ideo hæc propositiones non sunt absolute necessariae, etiamsi semel veræ supponantur; propositio autem de præterito veritatem quam semel habet, inseparabilem retinet; et ideo dicitur absolute necessaria. Ratio vero hujus necessitatis est eadem quæ illius axiomatis: *Ad præteritum non est potentia*, scilicet, quia postquam res semel fuit, jam omnino mansit determinata ad unum; et quoad hoc quod est aliquando fuisse, omnino est extra virtutem suæ causæ, ideoque non mansit in causa virtus, ut faciat illam non fuisse. Item quia in propositione de præterito involvitur illa compositio et necessitas, secundum quam dicitur: *Omne quod est, quando est, necesse est esse*; involvitur autem cum immutabili habitudine; quia si præsens tempus respicit ut præteritum aliud tempus pro quo dicitur res fuisse, a fortiori omnia futura tempora respicient illud ut præteritum; et ideo quidquid nunc est verum ratione præteriti temporis, a fortiori et necessario erit semper verum in omni futuro tempore; quod secus est in tempore præsentis et futuro; nam tempus quod nunc est præsens paulo post non erit præsens, et tempus quod nunc est futurum, paulo post non erit futurum, sed vel præsens, vel jam præteritum; et ideo quod nunc verificatur præsens vel futurum, non est necesse ut in posterum semper verificetur. Sic ergo est in propositione de præterito ab-

soluta necessitas, et major quam sit in propositione de præsentis, vel de futuro.

13. *Explicatur in vero sensu.* — De hac ergo necessitate locutus est D. Thomas, cum dixit hanc propositionem: *Deus scivit Petrum peccaturum*, esse absolute necessariam, ut etiam interpretes ejus, Cajetanus, Ferrar., et alii intellexerunt, et ex ipsa erat res per se satis nota, et ex aliis locis ejusdem D. Thomæ, 1 cont. Gent., cap. 67, et quæst. 2 de Veritat., art. 2, ad 4 et 7, et quæst. 6, art. 3, ad ult., in quibus locis nullam differentiam facit, sive de præterito dicatur: *Deus scivit*, sive de præsentis: *Deus scit*. Nam, licet differentia a nobis posita vera sit in his quæ per se tempore mesurantur, tamen in scientia Dei, quæ mensuratur æternitate, et solum recipit denominationem præteriti per coexistentiam ad nostrum tempus, non variat necessitatem ille significandi modus. Quo etiam seu proportionali modo dicunt multi hanc propositionem: *Angelus est*, esse absolute necessariam secundum intrinseca principia ejus, seu in ordine ad causas naturales, et potentiam Dei ordinariam; quia per se mensuratur ævo, quod naturaliter non potest iterum esse, postquam semel est. Igitur in se tam necessaria est illa propositio: *Deus scit Petrum peccaturum*, sicut: *Deus scivit*, et eandem in præsentis quæstione ingerit difficultatem, licet quoad nos clarius appareat necessitas in propositione de præterito propter significandi modum. Propter hanc itaque necessitatem conatus est D. Thomas constituere differentiam inter propositionem illam de præterito: *Deus scivit*, etc., et aliam de futuro: *Petrus peccabit*, dicens priorem esse absolute necessariam, non vero posteriorem.

14. *Objectio.* — Sed instabit aliquis, primo ex Augustino 26 cont. Faustum, c. 4, dicente: *Tam non possunt futura non fieri, quam non fuisse facta præterita*. Ergo nulla est differentia a nobis assignata, quia utraque propositio, tam de præterito quam de præsentis, simpliciter et sine ulla suppositione sumpta, necessaria non est; facta vero suppositione veritatis ejus, utraque necessaria est, quia jam fit sensus compositus. Quo modo dixit Anselmus, dict. lib. de Concordia, cap. 1, Deum facere non posse ut simul non sit futurum quod est futurum, quia esse facere duo contradictoria vera.

Solutio. — Respondetur illud dictum Augustini et hoc Anselmi esse verum respectu

illius temporis quo res est futura, non vero absolute. Nam pro eo tempore pro quo res futura esse supponitur, impossibile est, semel facta suppositione veritatis, ut pro eodem tempore falsa fiat, propter illam compositionem quæ in propositionibus de præsentis reperitur, quia quando est, necesse est esse. Nihilominus tamen, postquam illa veritas de futuro impleta est, quando, scilicet, jam res facta est, jam ex tunc incipit propositio de futuro esse falsa, sicut et propositio de præsentis incipit esse falsa, mutata existentia rei: at vero propositio de præterito, semel vera, nunquam potest iterum falsa esse, et ideo dicitur magis absolute necessaria quam propositio de futuro, licet in utraque sit aliqua necessitas compositionis.

Adversus prædicta difficultates nonnullæ.

15. Sed adhuc superest integra difficultas argumenti, nam hæc necessitas absoluta illius antecedentis: *Deus scivit Petrum peccaturum*, sufficit ad inferendam tantam necessitatem in consequenti, quæ repugnet contingentia, nam infert necessitatem in re futura respectu illius temporis pro quo dicitur esse futura; illud autem deberet esse tempus contingentia ejus, nam quod deinde sequitur post impletam veritatem futuram, impertinens est, ut per se constat, eo vel maxime quod supra diximus idem esse dicere: *Deus scivit*, ac: *Deus scit rem esse futuram*, et sensum illius dicti non esse, rem illam esse futuram respectu eujuscumque instantis, cui coexistit scientia Dei, sed simpliciter habituram aliquando esse, et ideo semper esse veram et necessariam illam propositionem: *Deus scit hoc vel illud esse futurum*; ergo eadem ratione semper erit verum ac necessarium talem rem esse futuram; ergo tollitur contingentia. Nec satisfacit responsio quæ statim occurrit, hanc solam esse necessitatem compositionis, quæ non repugnat effectui libero et contingenti; quia si compositio est cum re eadem jam existente, vel futura, qualis est illa: Quando res est, necesse est esse, verum est non tollere contingentiam; tamen quando est cum re extrinseca, et quæ non est in potestate operantis, qualis est scientia Dei, videtur talis compositio tollere contingentiam, quia tollit potestatem ad utrumlibet et indifferentiam inferioris causæ, non ex libero usu potestatis ejus, sed aliunde ab extrinseco. Et eadem ratione non videtur satisfacere alia responsio

quæ est frequens apud dictos Scholasticos, scilicet, hanc necessitatem in re futura esse tantum necessitatem consequentiæ, quæ non repugnat contingentia; hoc est enim quod argumentum contendit, scilicet, necessitatem consequentiæ, quando est ex antecedenti extrinseco, et quod non est in potestate inferioris causæ, inferre in ipso consequente necessitatem repugnantem contingentia. Denique, vel obscurior est, vel eandem difficultatem habet responsio D. Thomæ, scilicet, solum sequi illud consequens esse necessarium ut subest antecedenti, non vero absolute; nam hoc etiam est quod argumentum contendit, nimirum necessitatem illam, quam habet consequens ratione antecedentis, excludere contingentiam.

16. *Solvuntur ex dictis.* — Verumtamen, si rem ipsam tantum spectemus, facilis est responsio, ex his quæ de objecto et modo hujus scientiæ tradidimus; diximus enim hæc futura non ideo esse futura quia sciuntur a Deo, sed e converso, quia futura sunt, vel, ut purius loquamur, supposito quod futura sint, cognosci a Deo; et ideo conclusimus cognosci a Deo has veritates in seipsis, quia, supposita determinatione futura talium causarum, jam est veritas in tali objecto, quam Deus ex infinita perspicacia sui intellectus statim intuetur. Illa autem veritas non aliunde supponitur, quam ex libero usu futuro ipsius causæ, qui non supponitur futurus ob aliquam causam extrinsecam determinantem, sed ex intrinseca potestate causæ proximæ, cum adjutorio seu concursu proportionato causæ superioris. Hinc ergo ad argumentum in forma dicitur omnes responsiones datas esse optimas et in eadem fere coincidere. Concedo igitur ex illo antecedente sequi aliquam necessitatem in consequenti, non tamen necessitatem simpliciter seu absolutam, sed tantum secundum quid, quæ non repugnat contingentia. Quæ optime dicitur esse necessitas illius compositionis, quæ non repugnat contingentia seu libertati actus seu effectus, quia revera hæc non dicitur necessitas compositionis propter solam suppositionem scientiæ divinæ, sed potius quia ipsa scientia divina supponit futuritionem, seu veritatem rei futuræ, ut supra ex Anselmo et aliis Patribus retulimus. Unde, quando communiter dicitur, supposito quod Deus novit rem esse futuram, non posse non esse futuram in sensu compositionis, ideo id verum est sine repugnantia libertatis seu contingentia, quia, in illa suppositione scien-

tiæ, virtute seu mediate includitur suppositio objecti ejus, scilicet, veritatis futuræ. Non est ergo illa suppositio mere extrinseca, neque est omnino independens a libera potestate causæ proximæ, sed potius illius futuram determinationem supponit, ita ut, si futura non esset, a Deo non fuisset scita. Et ob eandem causam dicitur optime hæc necessitas esse tantum consequentiæ et non consequentis, sicut est illa: Si res futura est, erit, vel: Si est, necessario est; tum quia, ut dictum est, in illo antecedenti, *Deus scivit*, suppositio ejusdem futuritionis includitur; tum etiam quia hæc scientia de qua agimus non est causa ob quam res sit futura, ut supra ostensum est, sed est mera intuitio extrinseca; unde illa consequentia, quatenus est ex scientia visionis Dei, revera est a posteriori, ut ex supra dictis patet; illatio autem a posteriori, quantumvis ipsa necessaria sit, non potest necessitatem consequentis inferre, quantum ad esse ejus, nisi aliunde ex se illam habeat, vel ex aliqua ejus proprietate alias ostendatur; quod hic dici non potest, nam hæc scientia Dei est quid extrinsecum rei futuræ, et non immutat illam magis quam scientia humana vel quam visio extrinseca imponit objecto necessitatem: his enim exemplis utuntur etiam Sancti citati, præsertim Augustinus, 3 de Libero arbitrio, capit. 4; et Boetius, quinto de Consolatione, prosa 4, ubi recte dicit hanc scientiam Dei non esse causam rei futuræ, sed signum, ideoque non majorem necessitatem imponere rei futuræ, quam si de illa non haberetur illa scientia; nam signum ostendit id quod designat, non efficit aut immutat; ideoque, stantibus eisdem causis, eodem modo eveniret ille effectus, etiamsi per impossibile a Deo non sciretur.

17. *Magis adhuc explicatur mens D. Thomæ. Gregorii impugnatio contra S. Thomam.* — *Ei fit satis.* — Tandem in idem redit D. Thomæ responsio dicentis, illud consequens tantum esse necessarium ut subest antecedenti; quod ita interpretor, id est, quod supponitur habere veritatem per quam possit objici scientiæ Dei. Nam hoc ipsum est subesse illi antecedenti; ita enim ipse D. Thomas interpretatur dicens: Consequens intelligendum est, prout subest scientiæ Dei, scilicet, prout est in sua præsentialitate, id est, in præsentia, quæ futura esse supponitur. Et hoc est quod subjungit: *Et sic necessarium est consequens sicut et antecedens, quia omnia quod est, dum est, necesse est esse.* Igitur hanc

necessitatem, et illam solam sensit D. Thomas inferri in illo consequenti. Unde, cum ait illud consequens et antecedens habere eandem necessitatem cum simili proportionem, intelligit, scilicet, quia sicut scientia illa Dei non necessario est, ita illud futurum non est necessario futurum, nisi ex suppositione quod sit futurum. Imo ex hac eadem suppositione talis scientia necessaria est, quia non potest Deus ignorare quod futurum est. Ad hanc vero responsionem magis explicandam constituit D. Thomas hanc regulam, quoties in antecedente ponitur aliquid pertinens ad actum animæ, consequens accipiendum esse non secundum esse quod est in se, sed secundum esse quod est in anima. Quam regulam late impugnat Gregorius, et summa impugnationum est, quia ex illo antecedenti: *Deus scivit Petrum peccaturum*, non inferitur tantum Petrum peccaturum in scientia Dei, nam hæc non esset illatio, sed nugatoria repetitio; inferitur ergo Petrum peccaturum in re ipsa, seu in se. Et quoties per scientiam res vere et prout in se est cognoscitur, optime potest ex illa inferri rem esse talem in se. Et ideo non videtur recte accommodari exemplum quod D. Thomas affert de re intellecta ab anima, si inde inferatur esse immaterialem; hæc enim illatio revera non est bona, nec similis, quia licet res cognoscatur modo immateriali, non propterea cognoscitur esse immaterialis. Ad hæc vero et similia respondent late Cajetanus, et alii expositores D. Thomæ. Breviter tamen dicitur regulam D. Thomæ intelligendam esse quantum ad eas proprietates, quæ attribuuntur consequenti præcise ratione antecedentis, ut contingit in exemplo quod adducit. Unde in præsentia non est accipiendum illud consequens: *Petrus peccabit*, simpliciter quantum ad solam futuram existentiam, nam hoc sensu revera inferitur rem futuram in se; sed accipiendum est quantum ad proprietatem quamdam quæ ex illo antecedenti inferebatur, et tribuebatur consequenti, nempe quod necessario futurum sit; nam hæc necessitas non convenit illi consequenti prout in se futurum est, sed attribuitur illi prout subest tali antecedenti, ut declaratum est.

Assertiones quæ ex prædictis colliguntur.

18. *Discrimen quod est inter rem futuram contingentem cum præterita et præsentia.* — Atque ex his inferitur primo, non obstante dicta

necessitate secundum quid illius consequentis: *Petrus peccabit*, simpliciter et absolute verum esse Petrum habere potestatem ad non peccandum, quia illa necessitas secundum quid non excludit hanc potestatem, imo illam supponit; quia supponit liberam futuram determinationem Petri, sine qua non posset esse peccatum; libera autem determinatio supponit potestatem non peccandi. Quod adeo verum est, ut, etiam facta illa suppositione, in tali enuntiatione de futuro, quod vera sit, nihilominus simul sit verum, esse, vel futuram esse in Petro potestatem ad non peccandum, non quod in illo sit potestas ad componendum oppositum actum, id est, non peccare cum illa suppositione, quo sensu dicimus non posse in sensu composito, quia non potest simul duo contradictoria facere; sed quod illa suppositio non excludat potestatem simpliciter ad peccandum vel non peccandum, nec constituat illam, prout in se est, extra terminos suæ potentialitatis, ut sic dicam, donec in re ipsa peccet. In quo est etiam consideranda alia differentia inter rem contingentem futuram, et præsentem aut præteritam; nam respectu præteriti jam potentia fuit omnino reducta in actum, ita ut jam ille actus ab illa non pendeat quantum ad hoc, quod est effectum illum aliquando fuisse; et ideo jam non manet in tali causa vera potestas aut libertas ad faciendum ut ille effectus non fuerit, propter quod etiam ille jam dicitur absolute necessarius, ut supra dicebamus de propositione de præterito. Similiter, respectu actus seu effectus præsentis, potentia causæ est in actum reducta, et ille effectus, quatenus jam est extra causam, non est amplius in potestate ejus, ut pro illo instanti non sit, licet, prius natura quam prodiret in actum, haberet in sua potestate non efficere illum, et pro eodem instanti habeat potestatem, ut in tempore futuro non conservet illum. At vero respectu effectus futuri, causa est simpliciter in potentia, et effectus in re ipsa nondum est extra virtutem ejus, ideoque talis causa absolute habet potestatem et libertatem ad non faciendum illum effectum pro quolibet tempore futuro, et quolibet instanti ejus.

19. *Exponitur ultimo mens D. Thomæ.* — Ex qua doctrina declaratur amplius et optime divi Thomæ solutio; nam, quia res præterita jam fuit actu posita, ideo propositio de præterito dicitur absolute necessaria, non solum significata cum formali compositione, qualis

est hæc: *Res præterita fuit*, sed etiam simpliciter enunciata de re ipsa, ut cum dicimus: *Adam fuit*. Propositio autem de futuro simpliciter prolata non est absolute necessaria, sed contingens; et ut necessaria dicatur, oportet addere aliquid quo compositio significetur (ut verbi gratia) rem futuram esse futuram. Et quoad hoc eadem fere ratio est de propositione de præsentem, quia simpliciter prolata, enuntiando effectum de causa, ut: *Petrus peccat*, non est necessaria, sed contingens; quia pro eodem instanti præsentem libere fit actus, et effectus prius natura fuit in sola potestate causæ, quam in se; ideoque, ut explicetur necessitas, oportet addere aliquid quo indicetur compositio, quale est illud Aristotelis, 1 de Interpretatione: *Res quando est, necesse est esse*. Quod etiam significavit Anselmus, dict. libro de Concordia, capit. 4. Solum est differentia inter præsens et futurum, quod præsens effectus in eodem instanti durationis est jam extra suam causam, et ideo, facta illa suppositione, jam non est potestas in causa ut faciat illum non esse; futurum autem nondum supponitur extra causam pro ullo instanti, et ideo pro quocumque instanti futuro manet potestas in causa ad non ponendum effectum. Atque hæc ratione addidit D. Thomas alteram partem suæ responsionis, scilicet, ex illo antecedenti de præterito non inferri in consequenti necessitatem quæ sit in ipso prout in se est, sed solum ut subest scientiæ Dei, seu ut est in ejus præsentia; præteritum enim et præsens dici possunt habere in se, et prout in se sunt, eam qualemcumque necessitatem quam habent ex suppositione vel compositione, quia id quod supponitur, jam est, vel fuit in re positum; futurum vero, licet etiam habeat suam necessitatem compositionis, nondum tamen dicitur habere illam in se, et prout in se est, quia nondum est extra causam suam in seipso, sed solum in præsentia scientiæ divinæ, ac proinde optime dicitur solum habere necessitatem prout subest illi scientiæ, vel, ut ita dicam, ex suppositione præsentia objectivæ, non realis existentia. Atque sic etiam dixit Boetius, quint. de Consolation., pros. 6: *Idem futurum, cum ad divinam notionem refertur, necessarium; cum vero in sua natura perpenditur, liberum prorsus, atque absolutum videtur*.

20. *Explicatur veritas nonnullarum propositionum de possibili*. — Ultimo intelligitur ex dictis, quomodo loquendum sit in quibusdam

locutionibus de possibili, quæ in hac materia circumferuntur, ut: *Homo potest non peccare, quamvis Deus sciat ipsum peccaturum*, vel: *Potest facere ut Deus sciat ipsum non peccaturum*, et similes, de quibus Gregorius, Marsilius, et alii Scholastici locis citatis multa scribunt. Breviter tamen potest tota res expediri, nam quod ad rem spectat, hæc sunt veræ in sensu diviso; falsæ tamen, si includant compositionem; quod est dicere, simpliciter et absolute et in re hominem habere potentiam ad non peccandum, et nondum reductam ad actum peccati, donec actu peccet; per eam tamen non posse fieri ut hæc duo simul conjungantur, scilicet, quod ipse de facto et in re non peccet, et quod Deus præscierit ipsum peccaturum. Unde frequentius hic sensus compositus fit, quando verbum *potest*, de præsentem ponitur, et in ordine ad præteritum; ut cum dicitur, posse Deum nescire quod scivit, aut posse non subsequi quod semel est scitum; de præterito autem positum verbum *potuit*, facilius reddit sensum divisum, ut si dicamus: *Potuit Deus nescire quod scivit*. Optimum etiam loquendi modus est ille Augustini, posse, scilicet, hominem non peccare, etiam si Deus præscierit illum peccaturum; non tamen id esse facturum; nam si esset id facturus, Deus præscivisset illud, et non aliud. Legatur citatis locis, et libr. de Correptione et gratia, capite septimo; et Anselmus, Boetius, et alii locis citatis; Hugo Victor., lib. primo de Sacrament., part. 2, cap. decimo septimo et sequentibus; Waldensis, in Doctrinali fidei, cap. 25 et seq. Atque in hunc modum facile exponuntur nonnullæ locutiones, qualis est illa vulgaris, quæ solet Augustino tribui: *Si non es prædestinatus, fac ut prædestineris*, quam his verbis apud Augustinum non reperio; tamen in lib. sexto Hypognotic., in fine, significat posse hominem suis orationibus obtinere gratiam prædestinationis; sed illud posset intelligi de gratia quoad executionem, id est, de gratia quam Deus per prædestinationem illi dare decrevit. Quomodo dicit etiam Petrus: *Satagite ut per bona opera certam vestram electionem faciatis*. Itaque, si semel ponatur et fiat suppositio quod homo ab æterno fuit prædestinatus, non potest nunc in tempore facere ut ab æterno fuerit prædestinatus; tamen simpliciter potest aliquid facere, quod si faciat, ponendum consequenter erit illum fuisse prædestinatum. Sic etiam exponitur illa locutio apud Jerem. 18: *Si egerit gens illa penitentiam, agam et*

ego; metaphorica enim est et eandem habet expositionem. Nam, si semel ponatur Deum absolute decreto statuisse aliquem punire, mutari non potest; est tamen in potestate hominis aliquid facere, quod si faciat, consequenter erit ponendum Deum non habuisse ab æterno tale decretum. Atque ad hunc modum erit facile loqui de omnibus.

21. *Tertio argumento fit satis*. — In tertio argumento eadem attingitur difficultas, si rem spectemus, aliis autem verbis. Duoque in eo petuntur. Primum est, an hæc propositio vera sit: *Omne scitum a Deo est necessarium*. Et respondet D. Thomas supra, esse falsam de necessitate rei, quia facit sensum divisum; esse autem veram de necessitate dicti, quia facit sensum compositum. Quod est dicere, si sit sensus, rem illam, quæ scitur, in se esse necessariam, falsam esse locutionem; si autem sit sensus: posita scientia Dei, necessario est verum dicere, illud quod scitur, esse futurum, sic esse veram; quia solum dicit necessariam conformitatem illarum duarum rerum inter se, scilicet, scientiæ Dei et futurationis rei. Quæ responsio sumi potest ex Augustino, sext. Genes. ad litteram, capite decimo septimo; et ea utuntur Scholastici, 1, distinct. 38. Sed instat D. Thomas, nam, quando forma est inseparabilis, necessitas ex suppositione talis formæ non solum est dicti, sed etiam rei. Et respondet hoc esse verum quando illa forma est intrinseca dispositio subjecti, non autem si sit mere extrinseca, quæ ut sic rem non immutat; hujusmodi autem est scientia Dei, et ideo, quamvis mirabilis sit, postquam semel ponitur, non infert ipsi rei necessitatem. Quæ responsio confirmat ea quæ hactenus diximus, et supponit etiam hanc necessitatem compositionis supponere in objecto futuro aptitudinem et veritatem ut cognosci possit.

22. *Quæ requirantur, ad hoc ut certa sit scientia Dei*. — Aliud, quod in illo argumento implicite petitur, est quomodo divina scientia et objectum ejus in necessitate conveniant, et videtur necessarium ut scientia Dei certa et infallibilis sit; quia, si unum extremum semper eodem modo se habeat, et aliud mu-

tari possit, facile poterit inter illa esse difformitas, veritati scientiæ et consequenter certitudini repugnans. Dicendum vero est, ad certitudinem scientiæ, ex parte objecti materialis, seu rei cognoscendæ, solum requiri veritatem determinatam, et necessitatem compositionis, quæ illam necessario comitatur; nam propositio, quæ semel est vera, pro eo tempore, quo vera esse supponitur, necessario vera est, necessitate scilicet compositionis; quia non potest simul vera et falsa esse. Neque præter hanc veritatem aliud desiderari potest ex parte istius objecti; quia, si talis veritas, prout in se est, attingatur evidenti et claro lumine, fieri non potest ut iudicium sit falsum, quod est esse infallibile et certum. Ex parte igitur cognoscentis requiritur ad certitudinem et infallibilitatem tale lumen, tantaque vis cognoscendi, ut semper veritatem attingat, nec possit ab hoc scopo discrepare ex intrinseca proprietate sua; hujusmodi autem lumen et vis intelligendi est in Deo, et inde oritur in ejus scientia, ut scientia cujuscumque rei est, necessitas illa quoad specificationem quam in solutione primi argumenti declaravimus. Sic ergo est necessaria conformitas inter iudicium divinæ scientiæ de re futura, et futurationem ejus, quæ conformitas in neutro extremo supponit necessitatem simpliciter, quia, sicut non est simpliciter necessarium rem hanc fore, ita nec est simpliciter necessarium Deum scire illam futuram esse; neque etiam requirit illa conformitas in utroque extremo necessitatem ejusdem rationis, sicut neque veritatem; quia in altero est veritas objectiva seu fundamentalis, et in essendo; in altero vero est veritas judicativa seu formalis, et in cognoscendo; requiritur ergo necessitas proportionalis, nimirum quod sicut in scientia est hæc necessitas nunquam discrepandi a vero, ita in objecto sit veritas, qua supposita, jam non possit in illo ut sic esse falsitas. Atque hoc modo optime concordant inter se infallibilis veritas scientiæ divinæ, et veritas objectiva futuri, simpliciter quidem contingens, necessaria vero ex suppositione prædicta. Atque hæc sint satis de præsentem libro.